

ORGANISATIE
VOOR PARTICULIER
EN AGRARISCH
NATUURBEHEER

Jaarverslag 2005

Kleine landschapselementen

RBC Overijssel - Zuid

Jaarverslag 2005

Kleine landschapselementen

RBC Overijssel - Zuid

Een overzicht van de werkzaamheden, uitgevoerd door de Wildbeheereenheden (WBE's), in de kleine landschapselementen van de RBC Overijssel - Zuid.

In het kader van de Bruikleenovereenkomst tussen SBNL en Staatsbosbeheer

November 2005

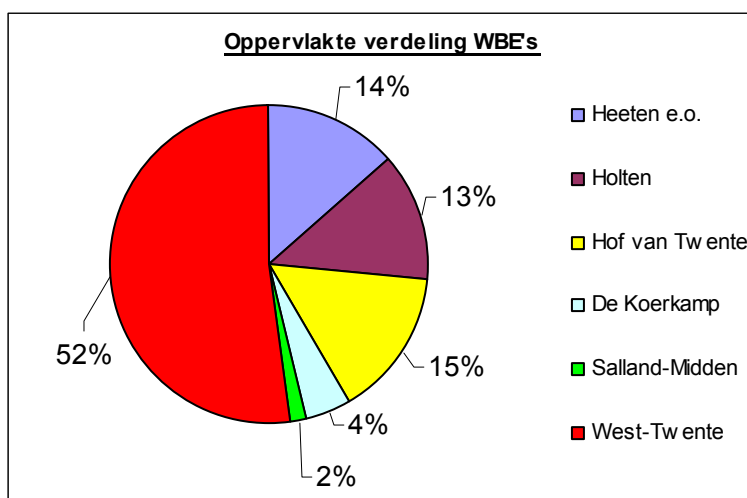
Contact:

SBNL
Evert Dijk
Zandweg 182a
Postbus 159
3960 BD Wijk bij Duurstede
Tel. 0343-591593
e.dijk@sbnl.nl

1. Algemeen

De regionale beheercommissie Overijssel - Zuid bestaat uit zes WBE's. Dit zijn:

▪ Heeten e.o.	32,151 ha	▪ De Koerkamp	10,105 ha
▪ Holten	30,228 ha	▪ Salland - Midden	3,903 ha
▪ Hof van Twente	35,569 ha	▪ West - Twente	122,442 ha

Figuur 1. Oppervlakte verdeling van de kleine landschapselementen binnen RBC Overijssel - Zuid

Gezamenlijk beheren de WBE's ruim 234 hectare aan landschapselementen. De landschapselementen die hier voorkomen zijn: hakhoutbos, brede singels, houtwallen, poelen, graslanden en overige landschappelijke beplantingen.

Het subdoeltype dat Staatsbosbeheer heeft toegekend aan de landschapselementen in RBC Overijssel-Zuid is 20.2, landschappelijke beplantingen en bossen. Dit zijn opgaande beplantingen van bomen of struweel, smaller dan 50 meter of kleiner dan 1 ha.

De landschapselementen in RBC Overijssel-Zuid hebben door hun ligging tussen grotere bos- en natuurterreinen, zoals de Luttenberg, de Hellendoornseberg en het Reggedal, een corridorfunctie voor de fauna in het gebied.

In de bijlagen 3 en 4 zijn de geografische liggingen van de WBE's en de overzichtslijst met contactgegevens van de betreffende biotoopcoördinatoren opgenomen.

2. Gebiedsbeschrijving

De voorkomende struiksoorten in de kleine landschapselementen zijn: braam, eenstijlige meidoorn, spaanse aak, hazelaar, gewone vlier, vuilboom, lijsterbes, hondsroos, Drents krentenboompje, Gelderse roos, kardinaalsmuts, sleedoorn en vogelkers

De boomsoorten in de elementen bestaan overwegend uit zomereik, berk en zwarte els. In minder mate komen es en populier voor. Tevens komen in de gemeente Hellendoorn een vijftal elementen voor met grove den en Japanse lariks.

Afbeelding 1: Eén van de twee poelen die in WBE West-Twente is aangelegd.

3. Doelstellingen

De doelstellingen voor het uit te voeren beheer kan men als volgt omschrijven:

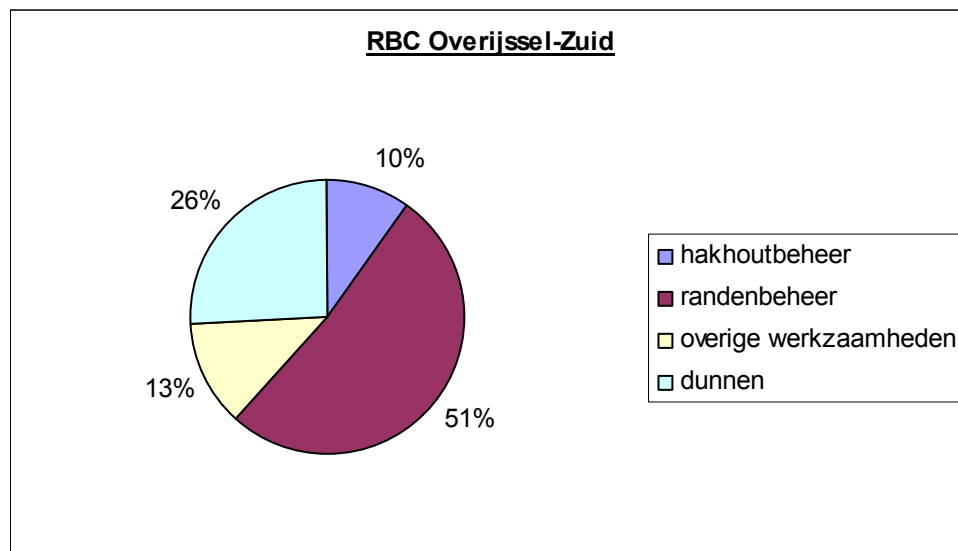
- Behoud (en waar mogelijk herstel) van de aanwezige natuur- en karakteristieke landschapswaarden;
- Bevorderen van de voor het gebied karakteristieke levensgemeenschappen, waarbij rekening wordt gehouden met de kenmerkende elementen, structuren en processen;
- Ondersteunen, beschermen en ontwikkelen van een (binnen de natuurlijke omstandigheden) gevarieerde flora en fauna;
- Het bieden van ruimte voor andere doeleinden zoals houtproductie en recreatief medegebruik, zonder dat afbreuk wordt gedaan aan functies en de andere doelstellingen.

Afbeelding 2: Gefaseerd hakhoutbeheer in een landschapselement in WBE Hof van Twente.

4. Werkzaamheden

Voor de aanwezige typen landschapselementen zijn verschillende beheerwerkzaamheden uitgevoerd. Randenbeheer heeft het meest plaatsgevonden.

Figuur 2. Verdeling van de werkzaamheden naar oppervlakte

In totaal is er door de vrijwilligers 2908 manuren gewerkt, in de winterperiode 2004-2005.

Onder overige werkzaamheden vallen activiteiten als:

- Het uitbaggeren en aanleggen van een poel door WBE De Koerkamp
- Vergroten poel door WBE Holten
- De bestrijding van Amerikaanse vogelkers door WBE Hof van Twente
- Aanleggen en uitbaggeren van poelen en bestrijding van Amerikaanse vogelkers in WBE West-Twente.

Afbeelding 3: Randenbeheer in WBE Holten.

5. Arbeidsuren

RBC Overijssel-Zuid	ha	hakhoutbeheer m2	randenbeheer m2	overige wrkzmh m2	dunnen m2	totaal m2	totaal ha	uren
Heeten e.o.	32,1513	5.360	1.020	470		6.850	0,69	448
Holten	30,2276		5.450		26.500,00	31.950	3,20	355
Hof van Twente	35,569		300	5.000	1.000,00	6.300	0,63	120
De Koerkamp	10,105		1.040		3.300,00	4.340	0,43	341
Salland-Midden	3,903		2.000			2.000	0,20	178
West-Twente	122,4416	8.000	18.250	4.100	14.150,00	44.500	4,45	1466
Totaal	234,3975	13.360	28.060	9.570	44.950	95.940	9,59	2908

De kolom "ha", geeft de totale oppervlakte van de door de WBE beheerde landschapselementen aan. De derde en vierde kolom geven het aantal m² hakhoutbeheer en randenbeheer aan. In de overige kolommen zijn de totalen aangegeven in m² en hectares van de totale oppervlakte. In de laatste kolom is het aantal gewerkte uren aangegeven.

Zoals eerder genoemd zijn er 2.908 manuren door de vrijwilligers in het beheer gestoken.

Uren beheer	2.908	x	€ 18,00	=	€ 52.344,00
Totaal					€ 52.344,00
€ 52.344,00	/	234,398 ha	=	€	223,31 per hectare

In bovenstaand kader is het aantal gewerkte uren vermenigvuldigd met het loon van een bosbouw vrijwilliger¹.

Het totaalbedrag is gedeeld door de totale oppervlakte van de landschapselementen, waardoor zichtbaar wordt wat de loonkosten per hectare zijn geweest.

De hierboven berekende kosten zijn exclusief de uren die de medewerkers van SBNL hebben gestoken in het begeleiden en coördineren van het beheer. Daarnaast zijn kosten als materialen (kettingzagen, brandstof, olie, veiligheidskleding e.d.), reis- en communicatiekosten (post, e-mail, telefoon, etc.) niet meegerekend.

De uren zijn exclusief de inzet van aannemers.

¹ Bron: Landschapsbeheer Nederland

Bijlage 1: Beschrijving beheermaatregelen

Hakhoutbeheer:

Bij hakhoutbeheer wordt de houtige opgaande vegetatie van het element bij de grond afgezet. Bij hakhout met overstaanders (wat het meeste voorkomt) worden niet alle bomen afgezet, maar worden er een aantal gespaard. De beplanting wordt hierdoor als het ware verjongd, loopt weer opnieuw uit en wordt naar verloop van tijd opnieuw afgezet om hetzelfde effect te krijgen.

Doordat er genoeg licht op de bodem moet kunnen vallen mag de oppervlakte van de kronen niet meer dan 20% (à 25%) van het elementoppervlak bedekken. Bij het selecteren van de overstaanders wordt gestreefd naar variatie in soorten. Veelal worden langzaam groeiende soorten bevoordeeld ten opzichte van snel groeiende soorten. De overstaanders worden in de tijd vervangen, zodat er een verschil in leeftijd en structuur ontstaat.

Voor de maatregel hakhout met overstaanders wordt aanbevolen een kapcyclus aan te houden van tien jaar met een fasering van 10%. Het gefaseerde werken is erg belangrijk. Bij te kleine oppervlakten valt er niet genoeg licht op de stobben, waardoor deze niet of nauwelijks opnieuw uitlopen, en bij te grote oppervlakten verdwijnt er een hele biotoop, waardoor er te weinig variatie in leeftijdsopbouw ontstaat. Stobben worden schuin afgezaagd om inwateren en inrotten te voorkomen. Dood hout mag hier en daar blijven liggen. Het moment van kappen moet vallen in de rustperiode van de vegetatie en ook niet te laat in deze periode, omdat sap dan al volop naar boven stroomt in de stammen en de wonden (bij Berk en Esdoorn) overvloedig kunnen gaan bloeden. Dit put de stronken onnodig uit en bemoeilijkt het herstel.

Hakhoutbeheer kan behalve in bossen ook in singels en randen worden uitgevoerd. Er wordt aangeraden geen hakhout te kappen bij strenge vorst. De schors scheurt dan sneller en de stronken kunnen barsten.

Voordeel van het periodieke hakhoutbeheer is dat de elementen hun structuur niet verliezen en hierdoor steeds soortenarmer zouden worden. Daarnaast ontstaat er een product (geriefhout) dat voor verschillende doeleinden kan worden gebruikt (bijvoorbeeld brandhout en rasterpalen).

Afzetten randbeplantingen:

Onder een randbeplanting wordt de buitenste 5-15 meter van een beplanting of bos verstaan. Bij randenbeheer worden in feite de randen als hakhout beheerd.

Voordeel van het afzetten van de randbeplanting is dat er zoom- en mantelvegetatie ontstaat, waar de aanwezige fauna van kan profiteren. Daarnaast hoeft niet de gehele oppervlakte van het element te worden afgezet terwijl er voor de fauna en flora toch gunstige omstandigheden worden gecreëerd.

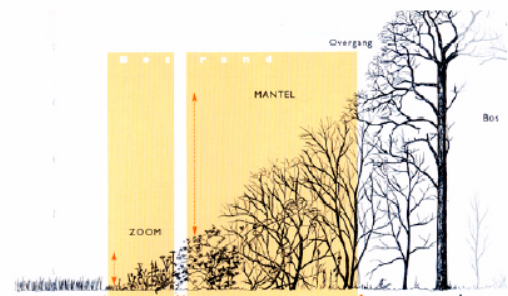

Fig. Voorbeeld van zoom-mantel-kern vegetatie

Een belangrijk voordeel van randbeplantingen is dat deze permanent aanwezig zijn dan kapvlaktes in hakhoutbossen (ook al verschuiven ze wel richting grasland) en dat het microklimaat gunstiger is. Zo reageren veel dagvlinders op de relatief hoge temperaturen van op het zuiden gelegen zomen en struwelen. Voor vleermuizen en andere dieren zijn randen belangrijk voor de oriëntatie. De rijkdom aan bloemen trekt veel insecten aan, die weer voedsel zijn voor grotere dieren. En de rijkdom aan struiken is belangrijk als nestgelegenheid en voedselbron voor vogels.

Omdat zonlicht essentieel is voor het weer uitlopen van de afgezette beplanting is de zuidrand geschikter voor randenbeheer dan de noordrand. Wanneer op een noordrand toch de randen afgezet worden, verdient het aanbeveling de af te zetten strook te verbreden en eventueel een aantal hoge bomen die het licht wegnemen te vellen.

Bij het afzetten van randbeplantingen wordt een kapcyclus van 5 jaar geadviseerd, met een fasering van 20%. Er wordt ook aandacht besteedt aan het tegengaan van overwoekering van de stobben. Het takhout wordt eventueel op rillen gelegd of tussen de stobben gedrukt.

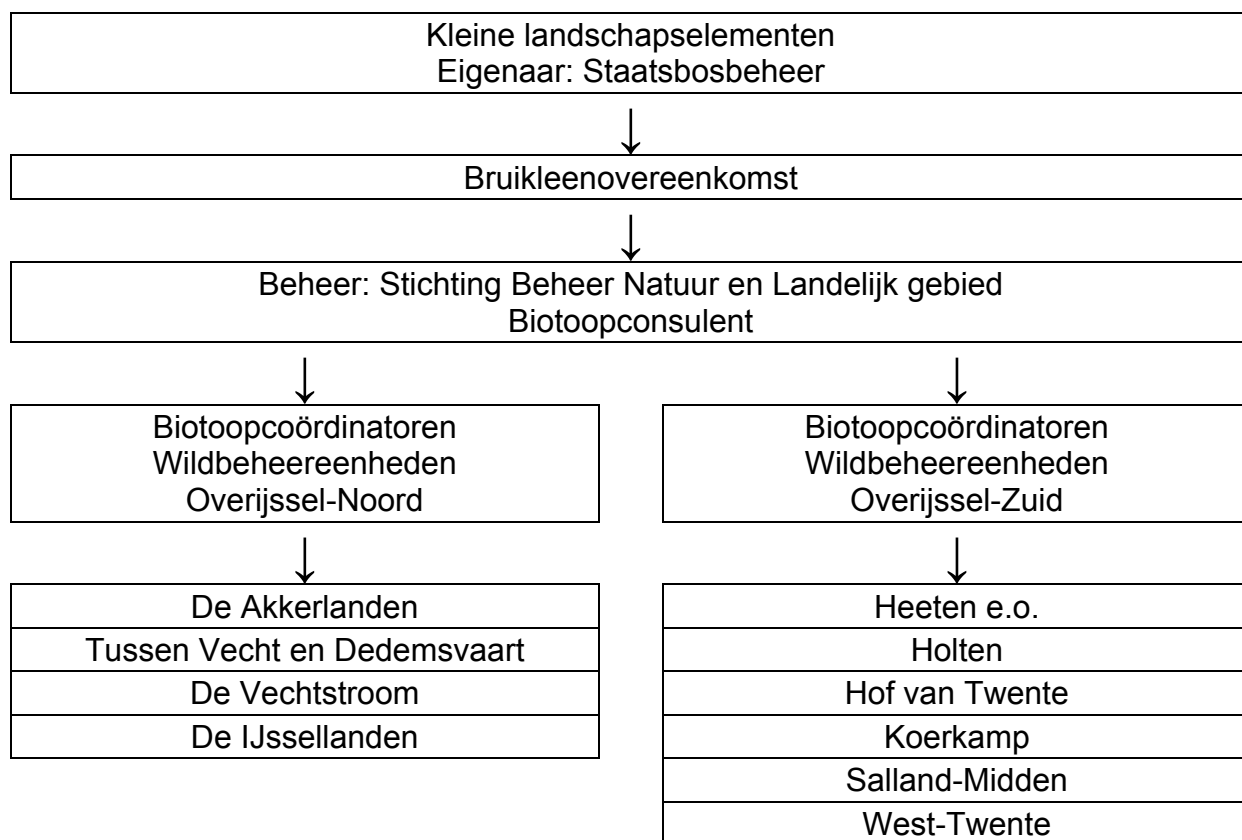
Dunnen:

Bij een dunning worden de mooie vitale bomen vrijgesteld, inheemse boomsoorten hebben de voorkeur. Zo wordt voorkomen dat snel groeiende soorten, de langzaam groeiende soorten teveel beconcurreren. Om variatie te krijgen in de leeftijdsopbouw en de verticale structuur worden, naast de vitale bomen, ook natuurlijke verjonging en af en toe een struik vrijgesteld.

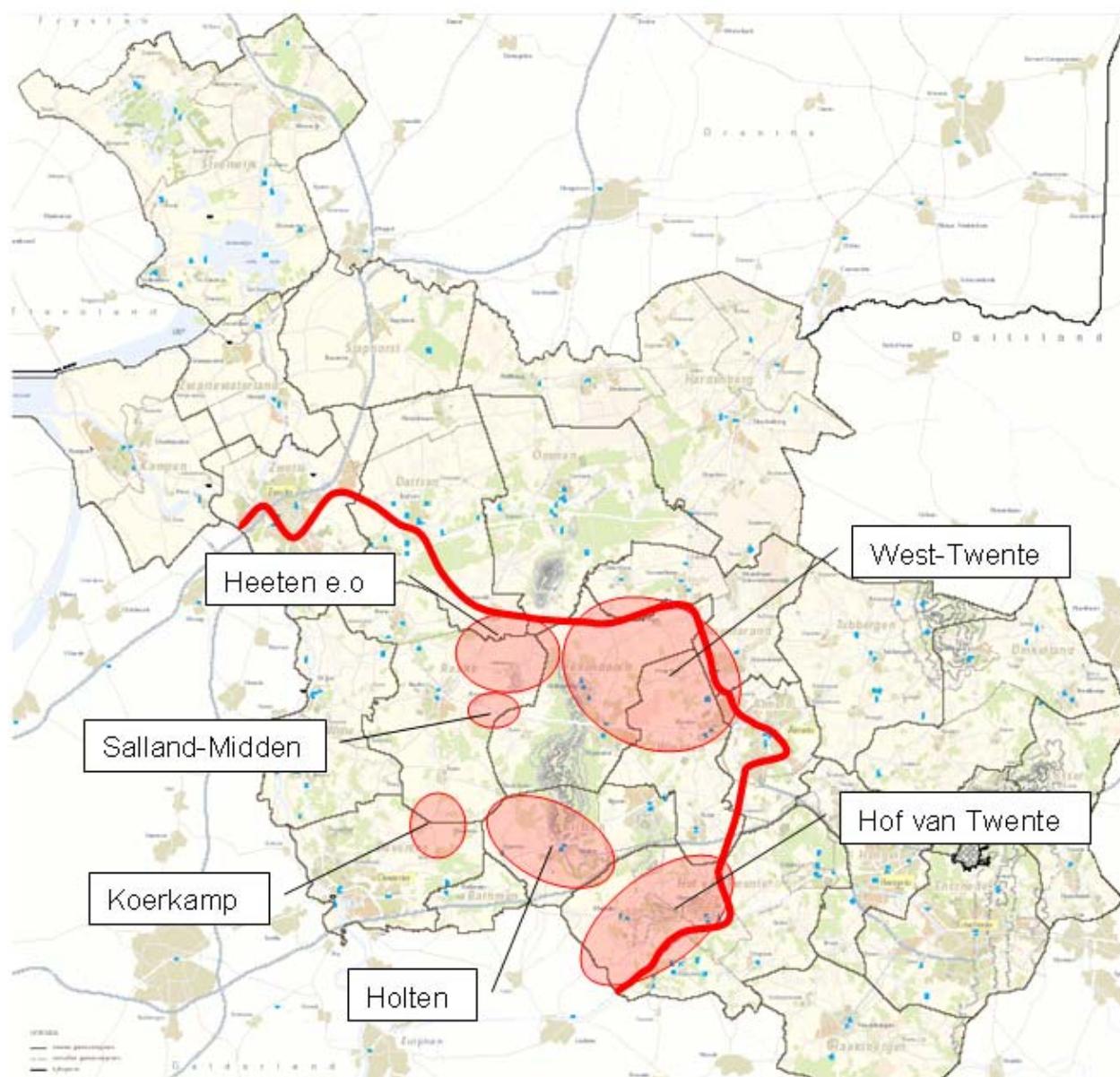
Beschrijving algemene onderhoudswerkzaamheden

Naast bovengenoemde beheersmaatregelen zijn er ook werkzaamheden die regelmatig uitgevoerd worden. Bijvoorbeeld randsnoei, waarbij overhangende takken worden verwijderd. Ook extensief maaibeheer wordt 1 tot 3 keer per jaar uitgevoerd, afhankelijk van de voedselrijkdom van de grond. Verder wordt Amerikaanse vogelkers bestreden, het schouwpad onderhouden, eventueel afval opgeruimd en de rasters onderhouden en waar nodig hersteld.

Bijlage 2: Organisatiestructuur KLE-project

Bijlage 3: Ligging WBE's

 Grens RBC Overijssel-Zuid

Kaart 1:
Globale ligging elementen
in de regio Overijssel-Zuid

Bijlage 4: RBC-leden

RBC Overijssel-Zuid							
functie	Naam	Adres	Postcode	Woonplaats	Telefoonnummer		E-mail
voorzitter	E. Dijk	Koestraat 11	7447 CE	Hellendoorn	0548 656447	06 12841792	e.dijk@sbnl.nl
secretaris	J. Kreijkes	Oude Almelseweg 22	7642 GK	Wierden	0546 577212	0610 483682	resinkafersale@hetnet.nl
					0546 589296 (w)	0546 575605 (f)	
adviseur	D.J. Vrieling	Vossenweg 7	7447 SC	Hellendoorn	0548 681440		
adviseur	J. van Laar	Nieuwe dijk 34	7921 XD	Zuidwolde	0528 391692	0317 478013 (w)	jim.vanLaar@wur.nl
ANV Isala	G. Huis in't Veld	Oerdijk 97	7434 RA	Lettele	0570 551614 (t&f)		guushuisintveld@planet.nl
voorzitter	J. van Es	Wilgenroosje 1	7443 TT	Nijverdal	0548 612575		
voorzitter	H.L. Steenwelle	Korianderhof 126	7641 XH	Wierden	0546 573364		
voorzitter	T.v.d. Vegt	Nijverdalseweg 39	8106 AB	Marienheem	0572 351023	06 22160775	teun_v@hotmail.com
Wildbeheereenheid							
Naam	Adres	Postcode	Plaats	Telefoonnummer			E-mail
WBE Heeten e.o.	M.G.M. Jansen	Noorderenk 33	7437 VT	Bathmen	0570 541126		mart.wil@hetnet.nl
	A.H.B. Jansen	Schotweg 3	8105 SP	Luttenberg	0572 302992		
WBE West-Twente	G.J. Kerkdijk	Esweg 22	7688 RB	Daarle	0546 697275	0546 562314 (w)	kerkdijkmiskotte@hetnet.nl
						0546 671371 (w)	
WBE Salland-Midden	H. Kogelman	Wildbaan 11	8106 AP	Marienheem	0572 360385		
	T.v.d. Vegt	Nijverdalseweg 39	8106 AB	Marienheem	0572 351023	06 22160775	teun_v@hotmail.com
WBE De Koerkamp	R.A. Mittendorff	Spitdijk 2	7427 RG	Colmschate	0570 652030		h.mittendorff@tiscali.nl
	G.J.P. Obdeijn	Bathmenseweg 49 a	7434 PX	Lettele	0570 551466	0570 621159 (w)	gipobdeijn@wannadoo.nl
WBE Holten	J.W.H. Toorneman	Okkenbroekseweg 6	7451 KR	Holten	0572 321661	0546 480800 (w)	j.toorneman@osg-erasmus.nl
	G.W. Rensen	Pasmansweg 8	7451 KP	Holten	0572 321395		
	J.W. Leeftink	Larenseweg 58	7451 EN	Holten			
WBE Hof van Twente	H.J. Schreurs	Stokkumerbroekweg 6a	7475 TE	Markelo	0547 361577 (t&f)		
	J.H. Berendsen	Stationsweg 20	7475 AM	Markelo	0547 361636		